

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työturvallisuuslain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työturvallisuuslain muuttamisesta (HE 80/2021 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Nico Steiner, työ- ja elinkeinoministeriö
- neuvotteleva virkamies Jarno Virtanen, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtaja Eerik Tarnaala, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, työsuojelun vastuualue
- tutkimusprofessori Mikko Härmä, Työterveyslaitos
- päälakimies Timo Koskinen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- asiantuntija Suvi Lahti-Leeve, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- STTK ry
- Akava ry
- Suomen Yrittäjät ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työturvallisuuslakia. Työnantajan velvollisuutta työn vaarojen selvittämiseen ja arviointiin tarkennettaisiin ja selkiytettäisiin säätämällä työajan ulkopuolella tapahtuva työhön liittyvä matkustaminen vaarojen arvioinnissa huomioon otettavaksi. Lisäksi työnantajalle säädettäisiin velvollisuus selvittää, millä toimenpiteillä työn kuormitustekijöitä voidaan vähentää niissä tilanteissa, joissa yötyötä tekevän työntekijän työtehtävien vaihtaminen tai siirtyminen päivätyöhön ei ole mahdollista. Yötyötä tekevälle työntekijälle säädettäisiin oikeus saada työnantajalta selvitys seikoista, joiden vuoksi työtehtävien vaihtaminen tai siirtyminen päivätyöhön ei ole mahdollista.

Esityksen tavoitteena on vähentää työajan ulkopuolella tapahtuvasta matkustamisesta ja yötyöstä työntekijöille aiheutuvaa haitallista kuormitusta ja terveydellisiä haittoja.

Valiokunnan mietintö TyVM 9/2021 vp

Lisäksi työturvallisuuslain henkilötietojen käsittelyä koskevista säännöksistä EU:n yleisen tietosuojasäätelyn ja kansallisen tietosuojalainsäädännön kanssa päällekkäiset säännökset ehdotetaan kumottavaksi.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.10.2021.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työturvallisuuslakia (738/2002) siten, että työnantajan velvollisuutta työn vaarojen arvioinnissa täsmennetään työajan ulkopuolella tapahtuvan, mutta työhön liittyvän matkustamisen osalta. Lisäksi työnantajan tulee selvittää, millä toimenpiteillä työn kuormitustekijöitä voidaan vähentää niissä tilanteissa, joissa yötyötä tekevän työntekijän työtehtävien vaihtaminen tai siirtyminen päivätyöhön ei ole mahdollista. Tavoitteena on vähentää työajan ulkopuolella tapahtuvasta matkustamisesta ja yötyöstä työntekijöille aiheutuvaa haitallista kuormitusta ja terveydellisiä haittoja.

Työhön liittyvä matkustaminen. Työturvallisuuslain 10 §:n mukaan työnantajan on selvitettävä ja tunnistettava työstä, työajoista, työtilasta, muusta työympäristöstä sekä työolosuhteista työntekijälle mahdollisesti aiheutuvat haitat ja vaarat sekä arvioitava niiden vaikutusta työntekijöiden turvallisuuteen ja terveyteen. Työaika ymmärretään työturvallisuuslaissa laajasti, jolloin työ- ja lepoaikoihin liittyvien seikkojen lisäksi otetaan huomioon työntekijän tosiasiallinen työhön sidottuna oleva aika (TyVM 2/2013 vp).

Työaikalain (872/2019) mukaan työajan ulkopuolella tapahtuvaan matkustamiseen käytetty aika ei pääsääntöisesti ole työaikalain mukaan työajaksi luettavaa aikaa. Työaikalain uudistamisen yhteydessä vuonna 2019 kuitenkin tunnistettiin työhön tosiasiallisesti sidoksissa olevan ajan kuormittavuus ja uuteen työaikalakiin (3 §:n 2 momentti) otettiin erityinen viittaus työturvallisuuslakiin korostamaan sitä, kuinka työaikalaki ja työturvallisuuslaki muodostavat työntekijän työaika-suojelussa kokonaisuuden.

Saadun selvityksen mukaan työmatkoja tehtiin Suomessa ennen koronapandemiaa paljon. Vuonna 2018 kotimaassa tehtiin 3,5 miljoonaa yöpymisen sisältänyttä työmatkaa ja 3,9 miljoonaa päivätyömatkaa. Vuonna 2018 ulkomaille tehtiin 2,1 miljoonaa sellaista työ- ja kokousmatkaa, jonka aikana yövyttiin kohdemaassa. Työhön liittyviä ulkomaan päivämatkoja tehtiin vuoden 2018 aikana 240 000.

Esityksessä ehdotetaan, että työturvallisuuslain vaarojen selvittämistä ja arviointia koskevan 10 §:n arvioinnissa huomioitavien seikkojen luetteloon lisätään työajan ulkopuolella tapahtuva työhön liittyvä matkustaminen. Valiokunta pitää tärkeänä ja tarpeellisena, että työntekijän lepoaikana tapahtuvan matkustamisen kuormittavuus tehdään säädöksessä näkyväksi ja että työaika-kuormittavuuden vaikutukset arvioidaan ja niihin puututaan vastaavalla tavalla kuin muihinkin työsuojeluriskeihin.

Valiokunnan mietintö TyVM 9/2021 vp

Yötyö. Yötyössä työskenteli Tilastokeskuksen mukaan päätyössään 378 000 työllistä vuonna 2019 eli hiukan enemmän kuin aiempina vuosina. Säännöllisesti yötyötä tehneitä palkansaajia oli keskimäärin 173 000. Yö- ja vuorotyöhön sekä vähäiseen vaikutusmahdollisuuteen omiin työaikoihin liittyy tutkimusten mukaan monia vakavia työhön liittyviä terveysriskejä, ja ne lisäävät myös työtapaturmia ja työkyvyttömyyseläkkeitä.

Tyypillistä yötyön haitoilta on, että ne ilmenevät hyvin yksilöllisesti. Tämän vuoksi olisi tärkeää, että ellei päivätyöhön siirtyminen tai työtehtävien vaihtaminen ole mahdollista, työpaikoilla käytettäisiin muita vaihtoehtoja työajoista johtuvan kuormittavuuden vähentämiseksi. Usein vuorojärjestelmiin voidaan tehdä yksilöllisiä muutoksia ja poikkeuksia ilman olennaisia työtehtävien muutoksia, ja tällä voi olla merkittäviä myönteisiä vaikutuksia työntekijän terveyteen ja jaksamiseen.

Työturvallisuuslain 30 §:n mukaan yötyötä tekevälle työntekijälle on tarvittaessa järjestettävä mahdollisuus työtehtävien vaihtamiseen tai siirtymiseen päivätyöhön, jos se on olosuhteet huomioon ottaen mahdollista ja tarpeellista työn luonteen työntekijän terveydelle aiheuttaman vaaran torjumiseksi. Erityistä velvollisuutta selvittää muita toimenpiteitä työn kuormitustekijöiden vähentämiseksi työnantajalla ei ole. Työntekijällä ei ole ehdotonta oikeutta siirtyä yötyöstä päivätyöhön tai vaihtaa työtehtäviä.

Esityksessä ehdotetun mukaan työnantajalla on jatkossa velvollisuus selvittää, millä toimenpiteillä työn kuormitustekijöitä voidaan vähentää, jos siirtyminen päivätyöhön tai työtehtävien vaihtaminen ei ole mahdollista. Työntekijälle työnantajan on lisäksi pyydettyäessä selvitettävä, miksi työtehtävien vaihtaminen tai siirtyminen päivätyöhön ei ole mahdollista.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää esityksessä ehdotettuja työturvallisuuslain muutoksia tärkeinä ja tarpeellisina ja puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana. Valiokunta huomauttaa, että yksittäisen työntekijän hyvä työterveys ja jaksaminen parantavat koko työpaikan työturvallisuutta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 80/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö TyVM 9/2021 vp

Helsingissä 10.6.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anna Kontula vas
varapuheenjohtaja Katja Taimela sd
jäsen Kim Berg sd
jäsen Bella Forsgrén vihr
jäsen Tuomas Kettunen kesk
jäsen Terhi Koulumies kok
jäsen Rami Lehto ps
jäsen Niina Malm sd
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Anders Norrback r
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Arto Satonen kok
jäsen Ruut Sjöblom kok
jäsen Riikka Slunga-Poutsalo ps
varajäsen Kaisa Juuso ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjaana Kinnunen